

Asia: VN/3882/2021

Lausuntopyyntö kansallista tieliikenteen päästökauppaa koskevasta arviomuistioluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen lausunto arviomuistioluonnoksesta

Voitte tässä lausua yleisesti arviomuistioluonnoksesta

Aihe: Kansallinen tieliikenteen päästökauppa – arviomuistoluonnos (muistio)

Julkaisija: LVM 28.10.2021

Tämä lausunto kommentoi LVM-muistiota.

Muistiossa on ansiokkaasti tarkasteltu kansallisen tieliikenteen toteuttamistapoja. Toimeenpanon aikataulut sekä viranomaistehtävät käsitellään kattavasti ja yksityiskohtaisesti. Muistio vahvistaa näkemystä, että kansallinen liikenteen päästökauppa on kustannustehokas ja käytännöllinen ratkaisu, jolla voidaan varmistaa liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen. Näkemys päästökaupasta tulisi kuitenkin esittää vahvemmin:

Kansallinen tieliikenteen päästökauppa on vaihtoehto riippumatta EU:n laajuisesta tieliikenteen päästökaupasta.

Perustelu on yksinkertainen: Liikennesektorin kansalliset tavoitteet ovat sitovia eikä Suomella ole vaihtoehtona valita EU:n tasoista päästökauppaa, jossa tavoitteet ovat EU:n tasolla. Kaupankäynti EU:ssa tarkoittaa, että Suomen liikennesektori voi päästölupien tuonnin kautta lisätä päästöjä ilman rajoituksia. Järjestelmässä ei ole mitään automatiikka, joka auttaa saavuttamaan kansalliset tavoitteet. Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa liikennesektoria tultaisiin ohjaamaan EU:n päästökaupan lisäksi kirjavilla ja todennäköisesti talouden kannalta kalliilla keinoilla (romutuspalkkiot, hankintatuet, suorat kiellot, yms.).

Kansallinen päästökauppa:

- Varmistaa tavoitteen ennustettavasti ja kustannustehokkaasti
- On hallinnollisesti halpa toisin kuin muistiossa esitetään, koska se syrjäyttää muut ym. tarpeet ohjaukselle sekä tuottaa tuloja valtiolle
- On suoraviivaisesti linkitettävissä EU:n päästökauppaan, mikäli asia tulee ajankohtaiseksi

Yksityiskohtaisia huomioita:

Päästökaupan toteutus. Muistiossa on hyvin tuotu esille toteutuksen vaihtoehdot (huutokauppa, kiinteä hinta, hybridi). Suunnittelun lähtökohtana tulisi olla kansallinen päästötavoite, ei niinkään linkittyminen EU:n päästökauppaan. Tavoite tarkoittaa selkeää viestiä siitä, mikä lupien määrä kierrossa Suomen alueella tavoiteaikavälillä. Näin lausuttuna tavoite tarkoittaa sitoutumista toteuttamistapaan, jossa EU:n päästökaupan vaikutus lupien määrään Suomessa neutralisoidaan.

Käytettävien lupien määrä Suomen alueella on selvä, jos Suomeen luodaan kansallinen järjestelmä eikä EU:n vastaavaa synny lainkaan. Mikäli EU:n järjestelmä luodaan, niin lupien määrä Suomessa vastaa edelleen Suomen tavoitetta, jos päästöluville tehdään kaksihintajärjestelmä seuraavasti: Suomessa kiertoon lasketut luvat ovat käytettävissä vapaasti markkinahinnalla. Suomeen tuodut päästöoikeudet edellyttävät tuontiluvan, joita päästökauppaviranomainen laskee liikkeelle sen perusteella, miten Suomen päästötavoite on toteutumassa. Tuontiluille muodostuu markkinahinta, joka on sitä korkeampi mitä suurempi repeämä syntyy Suomen toteutuneiden päästöjen ja tavoitteiden välille. Tuontilupien hinta putoaa nolnaan, jos Suomi pääsee tavoitteeseen EU:n päästökaupan ohjauksessa suoraan.

Kansallinen järjestelmä on siis mahdollista toteuttaa EU:n järjestelmän puitteissa. Tällöin EU:n järjestelmästä tulisi markkinatason hintasignaali sekä järjestelmään liittyvät mahdollisesti suojamekanismit kuten hintaputki, jonka sisällä EU:n hinta tulisi muodostumaan. Tuontiluille itselleen voitaisiin asettaa kattohinta, jos halutaan suojata taloutta hintapiikeiltä. Tuontilupien määrällä siis säädeltäisiin vuosittain tavoitteen toteutumista.

Markkinan manipulointi. Manipuloinnin mahdollisuus on tärkeä huomioida suunnittelussa. Päästöluvat ovat likvidi myyntiartikkeli ja yhtymäkohdat taajuuslupien huutokauppaan ovat huterat. Huutokauppa ei ole teknisesti vaikea toteuttaa ja toteutus on mahdollista myös ulkoistaa. Manipulointia voi rajata hintaputkella, mutta myös varmistamalla lupien säännöllinen liikkeellelasku sekä erityisillä kaupankäyntipositioihin liittyvillä rajoituksilla. On huono ajatus luoda rajoitettu markkina neljän toimijan kesken, koska tällöin lupien myyntimekanismista tulisi monimutkainen.

Sama yksinkertainen myyntimekanismi, joka on mahdollinen silloin, kun vapaasti kuka tahansa voi ostaa lupia, johtaisi vääristymiin hinnanmuodostuksessa.

Muita huomioita:

1. Muistiossa pidetään esitettyjä hallinnollisia kustannuksia suurina. Mikäli vertaamme kustannuksia vaihtoehtoiisiin päästöjen vähentämisen tähtäävien instrumenttien aiheuttamiin kustannuksiin ja mahdollisiin päästökaupan kautta kerättäviin tuloihin, esitetyt päästökaupan hallinnolliset kustannukset ovat hyvin pieniä. On myös hyvä huomata, että mikäli päästökauppa otettaisiin käyttöön, julkiselle vallalle merkittävästi kalliimmista päästöjä vähennyskeinoista voitaisiin luopua ilman, että päästövähennystavoite vaarantuisi.
2. Muistiossa esitetyt ennusteet liikenteen päästöjen vähenemisestä ovat hyvin epävarmoja. Esitetyn perusteella ei voida uskottavasti väittää, että päästöjä vähentämistavoitteisiin päästäisiin muilla esitetyillä sääntelykeinoilla ilman päästökauppaa.

Matti Liski

Professori, Aalto yliopisto

Oskari Nokso-Koivisto

Toiminnanjohtaja, Aalto Economic Institute

Asian tausta ja valmistelu sekä nykytila ja sen arviointi

Voitte tässä lausua arviomuistion luvuista 1 ja 2

-

Päästökauppajärjestelmä päästövähennyskeinona

Voitte tässä lausua luvusta 3

-

Tieliikenteen päästökaupan toteutuksen vaihtoehdot

Voitte tässä lausua luvusta 4 (mm. päästökaupan toteutusvaihtoehdoista, toteuttamiskustannuksista (myös muista kuin viranomaisten hallinnollisista kustannuksista), seurannan, raportoinnin ja todentamisen järjestämisestä.)

-

Päästökaupan vaikutukset

Voitte tässä lausua luvuista 5.1.-5.5.

-

Kompensaatiot ja yhteenveto vaikutuksista ja kompensaatioista

Voitte tässä lausua luvuista 5.6. ja 5.7. (Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa muistion kompensaatiomalleihin sekä esittämään mahdollisia muita näkemyksiä kompensaatioiden tarpeellisuudesta ja vaihtoehtoisista toteutamistavoista.)

-

Yhteenveto ja johtopäätökset

Voitte tässä lausua luvusta 6.

-

Nokso-Koivisto Oskari

Saaristo Antti
Aalto-yliopisto - Taloustieteen laitos